

Vulawuri bya Mafa ya Mufi

the doj & cd

Department:
Justice and Constitutional Development
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SARS
At Your Service

Xana wa swi tiva leswi faneleke ku humelela endzhakukaloko xirho xa ndyangu wa wena xi lovile?

Muringani loyi a ha hanyaka, vana, vatswari, na vadyandzhaka va khumbiwa hi ku kongoma hi rifu ra mufi. Xana u lava ku hetisisa rifa hi xihatla?

Vuxokoxoko lebyi landzelaka byi ta ku pfuneta ku:

1. Twisisa mavandla lama khumbekaka na
2. Phurosepe yo vika rifu na rifa.

X - XANA HI WAHI MAVANDLA LAMA KHUMBKAKA?

Mavandla lama landzelaka ma nghenelela hi ku angarhela eku lawuleni ka rifa ra mufi.

1. Mulawurinkulu wa Khotokulu (the Master)
2. Muavarifa ejente
3. Khonivheyensara
4. Mutsarisi wa Matsalwa ma Vun'wini
5. Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga
6. Ndyangu, muringani loyi a hanyaka, vadyandzhaka na vaamukelandzhaka

Mulawurinkulu wa Khotokulu

Vulawuri bya rifa byi humelela endzhaku ka vulanguteri bya Mulawurinkulu wa Khotokulu loyi a nga na matimba mo endla swiboho hi ku ya hi adirese ya laha mufi a tshama kona eka 12 wa tin'hwetileti nga hundza. Ku na Tihofisi ta Mulawurinkulu wa Khotokulu: eBloemfontein, Cape Town, Grahamstown, Kimberley, Mmabatho/Mafikeng, Nelspruit, Pietermaritzburg, Pretoria, Mthatha, Bisho, Thohoyandou, Johannesburg, Polokwane, Durban, na Gqeberha.

Muavarifa

- Muavarifa i munhu loyi a hlawuriweke hi Mulawurinkulu wa Khotokulu ku fambisa rifa ra mufi.
- Mufi u hlawula muavarifa eka wili ya yena naswona Mulawurinkulu wa Khotokulu u ta hlawula muavarifa yoloye hi ku landza swilaveko swo karhi.
- Loko mufi a nga hlawulanga muavarifa, vavuyeriwa va nga hlawula muavarifa leswaku a thoriwa hi Mulawurinkulu wa Khotokulu.
- Loko rifa ri fambisiwa ehansi ka xiyenge xa 18(3) xa Nawu wa Vulawuri bya Mafa (leswi vulaka leswaku nkoka wa giroso ya rifa wu le hansi ka R250 000) Mulawurinkulu wa Khotokulu u thola muavarifa loyi

a tekiwaka tanihi muyimeri wa Mulawurinkulu wa Khotokulu (Loyi ku vuriwaka yena eka tanihi ntholo wa xiyenge xa 18(3))

- Muavarifa u na vutihlamuleri eka vufambisi bya rifa.
- Muavarifa loyi a hlawuriweke a nga thola ejente ku tirha ematshan'wini ya yena kambe muavarifa u ta tshama a ri na vutihlamuleri no languteola rifa.
- Loko ejente yi thoriwile, papila ra xinawu wa vuyimeri ri fanele ku va kona.

Khonivheyensara

- Khonivheyensara i gqweta leri nga tokota eka malulamiselo ma matsalwa ma vun'wini na matsalwa lama hi Nawu kumbe hi ntolovelo ma tsarisiwaka eka vuhlayiselo bya matsalwa ma vun'wini.
- Khonivheyensara yi burisana na Mutsarisi wa Matsalwa ma Vun'wini ku fambisa hundziselo wa matsalwa ma vun'wini bya tindlu na misava laha mufi a ri n'wini wa nhundzunkamfambiso leyi faneleke ku hundziseriwa eka vadyandzhaka kumbe ku xavisiwa no hundziseriwa eka vandla ra vunharhu.

Mutsarisi wa Matsalwa ma Vun'wini

Mutsarisi wa Matsalwa ma Vun'wini i hofisi laha matsalwa ma vun'wini bya tindlu na misava swi tsarisiwaka kona.

Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga

Xileriso xa Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga (SARS) i ku hlengeleta timali ta tiko hinkwato leti kolotiwaka naswona eka xiyimo xa rifu ku tiyisisa leswaku swibalo hinkwaswo swi hakeriwile.

- Nomboro ya Xibalo xa Malinghena ya mufi (na tinomboro ta xibalo leti faneleke) ti fanele ku khodiwa tanihi rifa na SARS.
- Mitlheriso hinkwayo ya xibalo xa malinghena (swibalo hinkwaswo swa mufi leswi tsarisiweke xik. VAT, PAYE) na swikweleti swi fanele ku hakeriwa naswona ntlheriso wa muxakaxibalo wa rifa wu fanele ku rhumeriwa mayelana na rifa leri hakerisiwaka xibalo.

Swa Nkoka - Muavarifa u fanele ku tiyisisa leswaku swiboho leswi swa fikeleriwa.

X - XANA HI WAHI MAGOZA MO SUNGULA LAMA FANELEKE KU LANDZELERIWA ENDZHAKU KA RIFU:

Goza 1: Kuma Xitiviso xa Rifu

Xitiviso xa Rifu (DHA1663) xi fanele ku kumiwa eka dokodela/mukamberi wa le laboretari ku kota ku vika rifu eka Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya.

Goza 2: Vika rifu eka Ndzawulo ya Xikaya no kuma setifikheti ya rifu

Loko xitiviso xa rifu xi kumiwile, xi faneleke ku rhumeriwa eka Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya kun'we na tifomo leti lavekaka 9DHA1663 na DHA132) (xikombelo xa setifikheti ya rifu) lexi faneleke ku tatiwa ku vika rifu no kuma setifikheti ya rifu. Tifomo ta kumeka eka webusayiti ya Ndzawulo ya Timhaka ta Xikaya ya le Afrika-Dzonga ([https:// www.dha.gov.za](https://www.dha.gov.za)).

Setifikheti ya rifu leyi komisiweke yi humesiwa mahala siku leri rifu ri tsarisiweke hi rona, hambiswiritano, setifikheti leyi koxometiweke yi nga kumiwa hi ku tata fomo ya DHA kun'we no hakela ntsengoxilaveko lowu lavekaka.

Goza 3: Kumisisa leswaku muavarifa i mani

Loko mufi a ri na wili no va a hlawurile muavarifa loyi a faneleke ku va athoriwa hi Mulawurinkulu wa Khotokulu, muavarifa yoloye u tiveka tanihi muavarifa wa ndzhaka.

Loko wili yi nga vekangi xipimelo xa muavarifa kumbe mufi a lovile ku nga ri na wili, Mulawurinkulu wa Khotokulu u ta thola muavarifa loyi a tivekaka tanihi muavarifa loyi a thoriweke hi Mulawurinkulu wa Khotokulu.

Muavarifa a nga thola ejente loko muavarifa a titwa a nga ri na vuswikoti byo tirhana na rifa, loko ku ve Papila ra Xinawu ra Vuyimeri ri kona.

Goza 4: Vika rifa eka Mulawurinkulu wa Khotokulu eka 14 wa masiku ma siku ra rifu

I mani loyi a faneleke ku mangala rifa?

Rifa ri fanele ku vikiwa hi muringani loyi a hanyaka kumbe xaka ra le kusuhi kumbe nhlanganiso lowu tshamaka exifundzeni laha rifu ri nga humelela kona kumbe hi munhu loyi a nga na vulawuri eka miako laha rifu ri humeleleke kona. Fomo ya xitiviso xa rifu xi fanele ku tatiwa (leyi kumekaka eka webusayiti ya DOJ <https://www.justice.gov.za/master/deceased-how.html>). Khopi leyi tiyisiweke ya setifikheti ya rifu yi lava ku vikiwa na Mulawurinkulu wa Khotokulu. <http://www.justice.gov.za/master/deceased-http://www.justice.gov.za/master/deceased->

X-Xana i matsalwa wahi lama faneleke ku nyikiwa

- Fomo ya Xitiviso xa Rifu leyi Tatiweke - J294
- Khopi leyi tiyisiweke kumbe ya ntiyiso ya Setifikheti ya Rifu
- Khopi leyi tiyisiweke ya ID ya Mufi
- Khopi leyi tiyisiweke kumbe ya ntiyiso ya Setifikheti ya Vukati (loko swi fanerile) kumbe vumbhoni lebyi amukelekaka bya vukati, tanihileswi swi komberaweke hi Mulawurinkulu wa Khotokulu
- Ntiyiso wa vukati hi muringani loyi a hanyaka/xirho xa ndyangu lowu kombisaka leswaku mufi a tekiwile njhani
- Tiwili hinkwato ta ntiyiso na switirho swo antswisa wili kumbe matsalwa lama vonakaka ku va wona (loko swi ri kona)
- Afidavhiti leyi tatiweke ya Xaka - J192
- Fomo leyi tatiweke ya Nongonoko wa Tinhundzu - J243, leyi kombisaka tinhundzu hinkwato ta mufi (vumbhoni bya nkoka wa tinhundzu byi fanele ku nyiketwa)
- Nongoloko wa vanyikaswikweleti va mufi (loko swi fanerile)
- Mihlawulo ya vadyandzhaka eka ntholo wa muavarifa eka xiyimo lexi mufi a nga lova a nga ri na wili, kumbe laha muavarifa a nga hlawuriwa eka wili, kumbe muavarifa loyi a hlawuriweke a nga lova kumbe ku ala ntholo
- Ntiyiso lowu tiyisisaka leswaku rifa a ri vikiwangi khale eka Mulawurinkulu un'wana wa Khotokulu
- Tifomo leti tatiweke ta Amukelo wa Thirasiti tanihi Muavarifa ha timbirhi hi (mu)vanhu lava hlawuriweke tanihi (mu)vaavandzhaka (fomo ya J190) ku katsa na khopi leyi tiyisiweke ya pheji ra xifaniso ya ID ya muavarifa (a swi tirhi eka rifa ra xiyenge xa 18(3))
- Ku teka na bondo ya sekhurithi - J262 (handlekaloko muavarifa loyi a hlawuriweke a nga khumbeki eku nyikeni ka sekhurithi eka wili, kumbe i mutswari, muringani kumbe n'wana wa mufi) (a swi tirhi eka rifa ra xiyenge xa 18(3))
- Amukelo wa Swileriso swa Mulawurinkulu wa Khotokulu - J155, leyi tatiweke no sayiniwa hi munhu tanihiloko a hlawuriwile hi vavuyeriwa (ngopfungopfu leswi tirhaka eka rifa ra xiyenge xa 18(3))
- Khopi leyi tiyisiweke ya ID ya munhu loyi a faneleke ku thoriwa tanihi muyimeri wa Mulawurinkulu wa Khotokulu (ngopfungopfu leswi tirhaka eka rifa ra xiyenge xa 18(3))

Goza 5: Kuma mapapila ma vuavandzhaka/Papila ra Vulawuri ku suka eka Mulawurinkulu wa Khotokulu

Endzhakukaloko rifa ri vikiwile na matsalwa lama faneleke ma rhumeriwile eka eneriso wa Mulawurinkulu wa Khotokulu, Mulawurinkulu wa Khotokulu u ta humesa papila ra vuavandzhaka/ vulawuri. **Ku kuma vuxokoxoko byo tala, u komberwa ku endzela webusayiti ya Mulawurinkulu wa Khotokulu**

<https://www.justice.gov.za/master/deceased-how.html>).

Goza 6: Magoza lama landzeleriwaka eka Vukorhokeri bya Xibalo bya Afrika-Dzonga

X - Xana rifa ra mufi ri tsarisiwa rini?

- SARS yi fanele ku tivisiwa mayelana na rifu ra muhakelaxibalo eka swiyimo hinkwaswo.
- Rifa ra mufi ri fanele ku tsarisiwa loko malinghena na matirhiselo ma mali swi tumbuluka endzhaku ka siku ra rifu kumbe mivuyelo ya xuma yin'wana na yin'wana leyi nga tumbulukaka endzhaku ka rifu emavokweni ma rifa ra mufi.

X- Xana u tivisa njhani SARS mayelana na Rifa ra Mufi

- Muavarifa u fanele ku tivisa SARS mayelana na rifu hi –
 - o switshembisano swa ebooking na rhavi ra SARS (Ku buka swi nga endliwa hi ku tirhisa www.sars.gov.za <Buka Xitshembhisano; kumbe hi ku tirhisa www.sarsefiling.co.za na SARS Mobiapp); kumbe
 - o ku xi rhumela hi ku tirhisa **SARS Online Query System leyintshwa** (<https://www.sars.gov.za/contact-us/send-us-a-query/>); kumbe
 - o ku rhumela imeyili hi ku tirhisa yin'we ya leswi landzelaka:
Eka vativi va swa xibalo: pcc@sars.gov.za.
Eka vahakelaxibalo: contactus@sars.gov.za.

X-Xana hi wihi nkholuko wa phurosese yo hetisisa rifa ra mufi?

Endzhakukaloko papila ra vuavarifa ri humesiwile hi Mulawurinkulu wa Khotokulu, leswi landzelaka swi fanele ku endliwa eka SARS:

1. Muavarifa u fanele ku tivisa hofisi ya SARS yin'wana na yin'wana.
2. Matsalwa lama lavekaka eka phurosese yo khoda ma katsa:
 - Khopi ya xitiviso xa rifu ra mufi (J294) leyi humesiweke hi Hofisi ya Mulawurinkulu wa Khotokulu kumbe setifikhethi ya rifumailto:contactus@sars.gov.za

- Khopi ya Amukelo wa thirasiti tanihi Muavarifa (Fomo ya J190) kumbe Khopi ya Papila ra Vuavarifa (J238)
 - Khopi leyi tiyisisiweke ya ID ya mufi na muavarifa.
 - Khopi yo teka na amukelo wa swiletelo swa Mulawurinkulu wa Khotokulu (Fomo J155) kumbe Khopi ya Papila ra Vulawuri (J170) (eka swiyimo leswi rifa ri nga ehansi ka R250 000)
 - Khopi ya Nongoloko wa Tinhundzu (Fomo ya J243)
 - Khopi ya wili yo hetelela na ndzhaka
 - Vito, adirese ya ndhawu, imeyili adirese na nomboro ya riqingho swa muavarifa na ejente ya yena
 - Eka xiyimo xa ejente, Papila ra Xinawu ra Vuyimeri na khopi leyi tiyisisiweke ya ID ya munhu loyi a hlawuriweke
 - Khopi yo sayiniwa yo hetelela ya tiakhawunti ta N'okiso na Hangalaso (L&D) loko se ti kumeka (loko swi fanerile)
 - Ntlheriso wa Muxakaxibalo wa Rifa (fomo ya REV267).
3. Endzhakukuloko mufi a khodiwile, mitlheriso hinkwayo ya xibalo leyi kayivele yi fanele ku rhumeriwa ku fikela eka siku ra rifu. Leswi swi tirha eka mixaka hinkwayo ya xibalo: Xibalo xa Malinghena, VAT, PAYE, SDL, UIF na muxakaxibalo wa rifa.
 4. Phurosese leyi yi nga endliwa hi ku tirhisa SARS Online Services kumbe hi ku tirhisa tichanele ta xidijiti ta SARS leti nga kona eka webusayiti ya SARS -www.sars.gov.za.
 5. Loko Muavarifa a hetisisile akhawunti ya L&D, yi fanele yi rhumeriwa eka SARS, kun'we na REV267 (ntlheriso wa muxakaxibalo wa rifa). SARS yi ta endla oditi eka swibalo hinkwaswo ku nga si fika na le ndhaku ka rifu.
 6. Loko swikweleti hinkwaswo swa xibalo swi hakeriwile hi ku helela, papila ra Deceased Estates Compliance (DEC) ri ta humesiwa eka mixaka hinkwayo ya xibalo, ku katsa na muxakaxibalo wa rifa. Papila ra DEC ri fanele ku rhumeriwa eka Hofisi ya Mulawurinkulu wa Khotokulu leswaku muavarifa a ntshuxiwa hi Mulawurinkulu wa Khotokulu.

U komberiswa ku endzela pheji ra muxakaxibalo wa rifa eka webusayiti ya SARS ku kuma vuxokoxoko byo tala mayelana na mafa ya vafi:

<https://www.sars.gov.za/types-of-tax/estate-duty/>.

Disclaimer: This brochure is for information purposes and relevant legislation still prevail in the case of inconsistency.

Ku kuma vukokoxoko byo tala, u komberiwa ku endzela webusayiti ya SARS na SARS TV eka YouTube ku kuma tivhidiyo ta swa dyondzo.

*Tsendzuka ku endzela rhavi ra le kusuhi na wena ra SARS, u fanele ku buka ku sungula.

TLILIKA www.sarsefiling.co.za / www.sars.gov.za

Follow us on Social Media to stay updated about #YourTaxMatters.

Facebook: sarstax

Twitter: @sarstax

LinkedIn: sarstax

YouTube: sarstax

